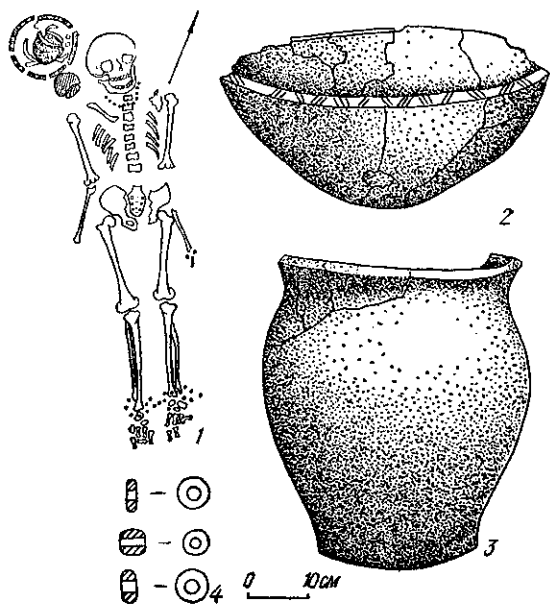

Сарматське поховання на Полтавщині

У 1977 р. експедицією Полтавського краєзнавчого музею поблизу с. Ладижина Полтавського району на землях колгоспу ім. Благоева в кургані № 4 було розкопано впускне сарматське поховання. Воно розташовувалось у східній полі кургану за 5 м на південний схід від умовного 0, на глибині 50 м. Контури могильної ями в чорноземному на-

План поховання та інвентар.

1 — план поховання; 2 — миска; 3 — горщик; 4 — намистини.

сипу простежити не вдалося. Кістяк лежав витягнутий на спині, орієнтований головою на північний захід. Під ним було виявлено залишки зотлілої рослинної підстилки. За черепом стояла миска з кістками тварини та горщик. Між мискою та плечем кістяка лежало дзеркальце в дерев'яному футлярі. На шийних хребцях та біля щиколоток знайдено 78 дрібних намистин.

Миска ліпна сіроглиняна напівсферичної форми, зі сплюсненими вінцями, сферичними стінками. Дно плоске без піддона. Вінця прикрашені потрійними прокресленими лініями, розташованими зигзагом (рисунок, 2). Поверхня посудини підлощена. Діаметр вінець 25 см, дна — 8 см, висота миски 11 см.

Горщик теж ліпний сіроглиняний з відігнутими, косо зрізаними вінцями, похилими плічками, рівномірно звуженим до дна тулубом. Дно широке плоске. Поверхня горщика шорстка, випал слабкий (рисунок, 3). Діаметр вінець 10 см, тулуба у найширшій частині — 11 см, дна — 6,2 см, висота посудини 12,5 см.

Бронзове кругле дзеркальце має діаметр 8 см, плоске, неорнаментоване. Дерев'яний футляр зберігся погано.

Серед намистин є скляні з внутрішньою позолотою, форма кільцеподібна, канал поперечний (рисунок, 4a); пастові, бузкового кольору також кільцеподібні з поперечним каналом (рисунок, 4); бурштинові, діжковидні, з повздовжнім каналом (рисунок, 4).

Поховальний обряд типово сарматський: небіжчик випростаний на спині, орієнтований головою на північ. Поховання супроводжувалося жертвною їжею та характерним інвентарем. Такий обряд переважає в сарматських пам'ятках Північного Причорномор'я. На етнічну належність померлого вказує інвентар. Сіроглиняні миски скіфоїдної форми з підлощеною поверхнею та сплюсненими вінцями неодноразово трапляються в сарматських могилах на території причорноморських степів. Близькі описаній місці аналогії виявлені в сарматських похованнях поблизу сіл Софіївка Херсонської області та Орлянка на Запоріжжі. Комплекс з Софіївки датується I ст. н. е., а пам'ятка з Орлянки від-

несена І. П. Савовським до І—ІІ ст. н. е.¹ Взагалі такі миски широко розповсюджені на всій території, яка була заселена сарматами.

Горщик, знайдений в цьому похованні, є зразком власне сарматської ліпної кераміки. За формою та матеріалом близькі до нього посудини з поховань № 2 кургану 20 Усть-Кам'янського могильника, № 1 кургану 10 з групи Аккермань ІІ Молочанського могильника (остання знахідка орнаментована, чого немає на нашій посудині). Горщик з Усть-Кам'янки датовано І—ІІ ст. н. е., з Молочанського могильника — І ст. н. е.²

Бронзове дзеркальце належить до широко розповсюдженого типу сарматських дзеркал³. З'явившись ще в прохорівський час, такі вироби переважають у суслівській культурі, а у ІІ ст. н. е. представлені лише поодинокими екземплярами⁴.

Знайдені в похованні намистини широко відомі в сарматських пам'ятках. Типове для сарматів і їх розташування: часто зафіксовані знахідки намистини поблизу ніг похованих свідчать про те, що ними розшивали поділ одягу.

Загалом комплекс з с. Ладижина може датуватися І ст. н. е.

Сарматські поховання на досліджуваній території досить рідкісні. Більшість з них належать до пізньосарматського (ІІ—ІV ст. н. е.) етапу, а до середньосарматського часу, крім описаного поховання, можна віднести лише випадкові знахідки, такі, як бронзовий казан і чаша з с. Павлівка Кобеляцького району Полтавської області⁵. Пам'ятки, синхронні нашій, були розташовані далі на південь — в степу по берегах Дніпра, Орелі, Самари⁶. Природно, робити будь-які узагальнюючі висновки при сучасному стані джерел важко. Проте наявні матеріали дають підставу припустити, що освоєння сарматами Лісостепового Лівобережжя, яке почалося, ймовірно, в середньосарматський час, тривало в основному протягом ІІ—ІV ст. н. е. Поховання поблизу с. Ладижина, датоване І ст. н. е., пов'язується з початковим етапом проникнення сарматів на досліджувану територію.

Л. Н. КОРНИЛКО, А. В. СИМОНЕНКО

Сарматское погребение на Полтавщине

Резюме

В 1977 г. экспедицией Полтавского краеведческого музея было обнаружено близ с. Ладжино Полтавского района впускное сарматское погребение в кургане эпохи бронзы. Погребальный обряд (труположение, костяк вытянут на спине, головой ориентирован на северо-запад, наличие жертвенной пищи, а также инвентарь: лепные миска и горшок, бронзовое зеркало, бусы) позволяет датировать его I в. н. э. Исследованное погребение отмечает начальный этап освоения сарматами Лесостепного Левобережья.

¹ Симоненко А. В. Новые сарматские погребения Нижнего Поднепровья. — В кн.: Скифы и сарматы. Киев, 1977, с. 226; Савовський І. П. Нові сарматські поховання на Запоріжжі. — Археологія, 1977, 23, с. 69.

² Махно Є. В. Розкопки пам'яток епохи бронзи та сарматського часу в с. Усть-Кам'янки. — АП УРСР, 1970, т. 9, с. 36, рис. 22, 9, с. 38; Вязьмітіна М. І., Галінська В. А., Покровська Є. Ф., Тереножкін О. І., Ковпаненко Г. Т. Кургани біля с. Новоциліпівка і радгоспу Аккермень. — АП УРСР, 1960, т. 8, с. 74, рис. 60, 5; Вязьмітіна М. І. Сарматські поховання в долині р. Молочної. — АП УРСР, 1960, т. 8, с. 20.

³ Симоненко А. В. Указ. соч., с. 228.

⁴ Смирнов К. Ф. Курганы у сел Иловатка и Полятотдельское. — МИА, 1959, № 60, с. 270, рис. 24, 4—а—в.

⁵ Корпусова В. Н. Новые памятники с сарматскими знаками. — МАСП, 1971, вып. 7, с. 239.

⁶ Ковалева И. Ф., Костенко В. И. Новые источники по истории сарматских племен Северного Причерноморья. — Некоторые вопросы отечественной историографии и источниковедения. Днепропетровск, 1976, вып. 3, с. 79.